

ПЕРЕДМОВА

Українці, ставши на шлях державного самостійного розвитку, закономірно, почали виявляти інтерес до маловідомих періодів своєї історії, які свідчать про становлення державних інституцій та пов'язаної з ними елітарної культури.

Хоча до нас дійшло дуже мало документів, які стосуються діяльності Острозької академії, не викликає сумніву те, що вона, а також діячі, пов'язані з нею, стали помітним явищем у розвитку української культури.

В Острозі виникла одна з перших у східнослов'янському регіоні постійних друкарень. У ній, окрім “королеви українських книг” Острозької Біблії, побачили світ різноманітні друки – богослужбові книги, полемічні твори, букварі й т. ін. Очевидно, далеко не все, що з'явилося в Острозькій друкарні, збереглося до нашого часу. Але навіть те, що дійшло, справляє сильне враження.

Завдяки академії значно розширився в Україні прошарок освічених людей, які потім самі розбудовували культурні інституції. Діячі, пов'язані з Острозькою академією, відіграли важливу роль у перетворенні Києво-Печерського монастиря в потужний релігійно-культурний осередок. Вони заснували Манявський скит та Межигірський монастир, які стали православними святинями для українців.

Варто вказати й на міжнародні контакти Острозької академії. Вона підтримувала зв'язки з православними культурними осередками на Сході, зокрема з Константинополем і Александрією.

Академія дала поштовх для розвитку не лише в Україні, а й у православних слов'ян бібліїстики, грецистики, слов'янської філології. Саме випускник Острозької академії Мелетій Смотрицький уклав граматику старослов'янської мови, що справила помітний вплив на філологічну науку в східно-й частково південнослов'янських народів. Тут сформувалася школа перекладачів із грецької мови, одним із найяскравіших представників якої був Кипріан.

На жаль, після смерті її фундатора в 1608 р. Острозька академія почала занепадати й у 30-х рр. XVII ст. припинила своє існування. Однак культурні традиції, закладені Василем-Костянтином Острозьким у своєму “домоначальному” місті, не зникли. У 1909 р., завдячуючи місцевій інтелігенції, виникло Братство імені князів Острозьких, що мало на меті збереження, вивчення та відбудову пам'яток острозької старовини. Важливим чинником збереження пам'яті про діяльність князів Острозьких та Острозьку академію став історичний музей.

Можливість же відродити Острозьку академію з'явилася лише за часів незалежної Української держави.

Усвідомлюючи значення Острозької академії як національної святині, я, перебуваючи на посаді Президента України, доклав чимало зусиль для її відродження. 5 червня 1996 року було видано Указ, який повертав Острозькому колегіуму як спеціалізованому навчальному закладу стару історичну назву – Острозька академія. Указом від 22 січня 2000 року академії надано статус університету, а Указом від 30 жовтня цього ж року статус університету національного. Указом від 21 серпня 2003 року я взяв Національний університет «Острозька академія» під президентський патронат. Цим же указом передбачалося, що “університет здійснює підготовку фахівців на основі експериментальних навчальних програм, індивідуальних нормативів організації навчального процесу, самостійно вирішує питання підготовки і перепідготовки кадрів”. Маю підстави пишатися тим, що за час відродження академії побудовано сучасний навчально-освітній комплекс, де органічно поєдналися елементи старовини й сучасності. Зокрема, у 2000 р. з'явилося котеджне містечко для викладачів, а пізніше – віртуальна бібліотека.

Без перебільшення: Острозька академія стала помітним інтелектуальним, культурним осередком сучасної України. В академії проводяться різноманітні наукові конференції, форуми, зустрічі, у яких беруть участь не лише вчені, а й відомі політики, культурні діячі тощо. Навчальний заклад співпрацює з численними науковими інституціями як в Україні, так і за її межами.

Поступ, який зробила Острозька академія за роки свого існування, – переконливе свідчення того, що історія її славної попередниці має гідне продовження.

Власне, про цю славу попередницю і йдеться в пропонованій енциклопедії «Острозька академія XVI-XVII ст.». Її надбання – це багатющий джерельний матеріал для філософів, істориків, психологів, педагогів, для монографічних та дисертаційних досліджень про подвижницько-просвітницьку діяльність учених-українців, що міцно заклали підвалини східнослов'янської вищої школи.

Сподіваюся, що видання стане важливим кроком у дослідженні проблем української культури, допоможе краще пізнати і зрозуміти непросту, але надзвичайно багату історію нашої країни.

Леонід КУЧМА